

الله
البر
الرحمن
الرحيم

اخلاق در داروسازی

دکتر عباس علیمرادیان

دکتری داروسازی و دکتری تخصصی فارماکولوژی

معاون غذا و دارو

هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اراک

چهار اصل اولیه و بنیادین در اخلاق پزشکی

- **احترام به اتونومی (خودمختاری) بیمار:** که در آن هر بیمار حق دارد در مورد روش های درمانی خود و کیفیت زندگی‌اش تصمیم گرفته و بر اساس آن عمل نماید.
- **ضرر نرساندن**
- **سود رساندن**
- **عدالت** که در آن توزیع عادلانه و اخلاقی منابع درمانی در جامعه مطرح می گردد.

جنبه هایی که در برخورد با یک چالش اخلاقی باید مورد توجه قرار گیرد:

- **اندیکاسیون درمانی:** شامل مداخلات و روش های درمانی است که با توجه به نوع بیماری برای فرد بیمار مناسب و مورد نیاز است.
 - **ترجیحات بیمار:** که بر اساس ارزش ها و اصول فردی وی شکل گرفته است و پایه اتونومی در رابطه بیمار-درمانگر می باشد.
 - **کیفیت زندگی**
- همچنین ملاحظات قانونی، اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و ... در هر مورد پزشکی مطرح می باشد.

موارد اخلاقی عمده در داروسازی

۱. رازداری و افشای راز بیمار

قانون تنها در موارد زیر اجازه افشای راز بیمار را داده است:

- درخواست مقام قضایی (فقط در حد اطلاعات ضروری و مرتبط)
- کودک آزاری
- محافظت جامعه از بیماری های همگانی
- هشدار به قربانیان بالفطره

مثال: فردی تلفنی یا با مراجعه به داروخانه درباره مصرف یک دارو و یا یک بیماری سوال می پرسد، اولین قدم شرح حال صحیح است و باید مشخص شود که سوال کننده خود بیمار است یا یکی از بستگان بیمار.

در صورتی که سوال کننده خود بیمار نیست، بحث افشای اسرار پیش می آید و پاسخ مناسب در این موارد این است که از خود فرد سوال شود و یا با اجازه خود فرد از پزشک ایشان سوال شود. (بهتر است پاسخ به نحوی باشد که پیام رازداری را در نهایت احترام به سوال کننده برساند.)

۲. پاسخگویی به سوالات درباره سقط جنین

در قانون مجازات اسلامی قوانین بسیار صریح و متعددی در زمینه مباشرت در سقط جنین ذکر شده است و دادن اطلاعات در مورد سقط جنین جرم محسوب می شود.

مثال: خانمی عنوان می دارد که باردار است و ماما جهت سقط برای وی دو آمپول پروژسترون تجویز نموده است، اما نتیجه‌ای نگرفته است. از شما در مورد این که این دارو چگونه اثر می نماید و آیا باید دوباره این دارو را تزریق نماید یا خیر سوال می پرسد.

در این مورد باید بیمار را به پزشک ارجاع داد.

مثال: آقای به داروخانه مراجعه می نماید و درخواست داروی پروستاگلندین می نماید. این دارو در داروخانه شما موجود نیست و ایشان در مورد نحوه تهیه آن از شما راهنمایی می خواهد

اقدام صحیح: در صورتی که بیمار نسخه معتبر و یا نامه معتبر پزشکی قانونی و مجوز سقط جنین را داراست می توان وی را راهنمایی نمود، در غیر این صورت و یا در صورتی که تلفنی سوال پرسیده شده است، مجاز به راهنمایی نبوده و باید وی را برای اطلاعات بیش تر به پزشک ارجاع دهیم.

۳. استفاده از واژه های صحیح و به جا برای بیماران

مثال: هنگامی که می خواهیم در مورد داروهای آنتی سایکوتیک با بیمار صحبت نماییم، واژه معادل مناسبی در زبان فارسی وجود ندارد. در مسائل قانونی در نهایت از واژه ضد جنون استفاده می شود که استفاده از آن در حرفه ما می تواند اثرات منفی فراوانی داشته باشد. در این موارد می توان از علائم فرد سوال کرده و پاسخ وی را با کمی تعدیل، تغییر و بهسازی به فرد برگردانیم.

۴. ملاحظات اخلاقی مرتبط با پزشک بیمار

مثال: در مواردی که با صحبت های بیمار متوجه یک خطا از جانب پزشک یا داروساز تحویل دهنده داروی بیمار می شویم، یا بیمار دچار عارضه دارویی گشته و یا تداخلی در داروهای وی پیش آمده است، همواره سلامت بیمار ارجح است اما اعتبار و آبروی همکار نیز باید کاملاً مد نظر قرار گیرد.

در چنین مواردی در مرحله اول اگر امکان تماس با پزشک و یا داروساز وجود دارد قبل از ایجاد شک و تردید در بیمار با ایشان تماس گرفته شود و پس از هماهنگی توصیه های لازم به بیمار انجام شود یا در صورت وجود تداخل دارویی یا خطای تجویز یا تحویل دارو از بیمار بخواهیم قبل از مصرف با پزشک خود تماس گرفته و موضوع را مطرح نماید. در صورتی که پزشک با وجود تداخل و یا عارضه خطرناک برای بیمار دستور ادامه مصرف دارو را تجویز نماید با بیان احتمال بروز مشکل در صورت ادامه درمان، به بیمار توصیه شود نظر پزشک دیگری را نیز جویا شود.

۵. آشکارسازی اطلاعات

مثال: سوالاتی که در مورد مصرف ترامادول برای افزایش قوای جنسی پرسیده می شود.

یکی از پاسخ های مناسب: دارو این ویژگی را داراست اما احتمال اعتیاد به این دارو به قدری زیاد است که استفاده از آن توصیه نمی شود.

مثال: آیا LD نتیجه آزمایش اعتیاد را تغییر می دهد؟

یکی از پاسخ های مناسب: این مورد جزو استفاده های درمانی این دارو نمی باشد.

مثال: فردی با مرکز اطلاعات دارویی تماس گرفته و دوز دارویی (مثل سفکسیم) را می پرسد.

اقدام مناسب: در صورتی که با شرح حال گیری مناسب مشخص شود که فرد به طور خودسرانه و بدون مراجعه به پزشک اقدام به مصرف دارو نموده است، باید مضرات مصرف خودسرانه دارو، احتمال بروز مشکلات و ... به وی تاکید شود و به پزشک ارجاع داده شود.

منشور حقوق بیمار در داروخانه

۱. بیمار حق دارد بعد از دریافت دارو از داروساز در داروخانه، اطلاعات مورد نیاز درباره درمان دارویی اش (از جمله مقدار و نحوه صحیح مصرف دارو) را سوال نماید و داروساز موظف است تا تفهیم کامل بیمار به تمامی سوالات دارویی بیمار پاسخ گوید. اطلاعات داده شده باید بدون اصطلاحات تخصصی و کاملاً واضح باشد به طوری که بیمار قانع و به طور کامل توجیه شود.
۲. بیمار حق دارد که حرمت و شان او در داروخانه حفظ و به نیازهای دارویی او با رعایت ضوابط و مقررات به موقع و به طور کامل توجه شود.
۳. بیمار حق دارد در رابطه با حفظ اسرار بیماری و وضعیت سلامت خود به داروساز اعتماد کامل داشته باشد و داروساز می باید در روابط کاری خود چنین اطمینانی را برای بیماران فراهم نماید.

۴. بیمار حق دارد در مورد داروهایی که پزشک برای او تجویز می کند از داروساز در داروخانه راهنمایی و مشاوره بخواهد.

۵. بیمار حق دارد به پاسخ های داروساز در رفع نیازهای دارویی اطمینان کند و داروساز مسئول گفته ها و توصیه های خود می باشد.

۶. بیمار حق دارد از داروساز خود درباره منافع و مضرات و هزینه های دارویی اش اطلاعات بخواهد و داروساز باید بیمار را راهنمایی کند.

۷. بیمار حق دارد که بداند در صورت فراموش کردن یک دوز دارو چه باید کرد.

۸. بیمار حق دارد که بداند چطور متوجه شود داروهای مصرفی اش اثر کرده و علامت پیشرفت درمان چیست.

۹. داروساز می تواند با توجه به سطح آگاهی بیمار و در صورتی که از گروه پزشکی باشد اطلاعات اضافی ارائه نماید.

۱۰. داروساز باید در مورد تداخل داروهای تجویز شده در نسخه با غذا، داروهای دیگر و پاسخ خای آزمایشگاهی بیمار را راهنمایی کند.

۱۱. داروساز باید توصیه های مصرف دارو در حالت بارداری یا شیردهی را در صورت لزوم به بیمار اعلام نماید.

۱۲. داروساز باید بیمار را در صورت مصرف دارویی همزمان با سایر داروها (داروهای OTC، ضدبارداری خوراکی و غیره) در صورت لزوم راهنمایی کند.

۱۳. داروساز باید در صورتی که بیمار دارای بیماری زمینه ای نیز هست، نحوه مصرف داروهای موجود در نسخه را به بیمار توصیه نماید.

۱۴. داروساز باید صحت دوزاژ تجویزی را با توجه به شرایط بیمار (سن، وزن و غیره) بررسی و در صورت لزوم با پزشک معالج مشورت نماید.

۱۵. داروساز باید عوارض جانبی مهم دارو را با توجه به برگه راهنمای بیمار (بروشور) با رعایت شرایط بیمار هشدار دهد.

THANK YOU
FOR YOUR
ATTENTION